

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FLEMMING BERGSØE

DYREHAVS BAKKEN

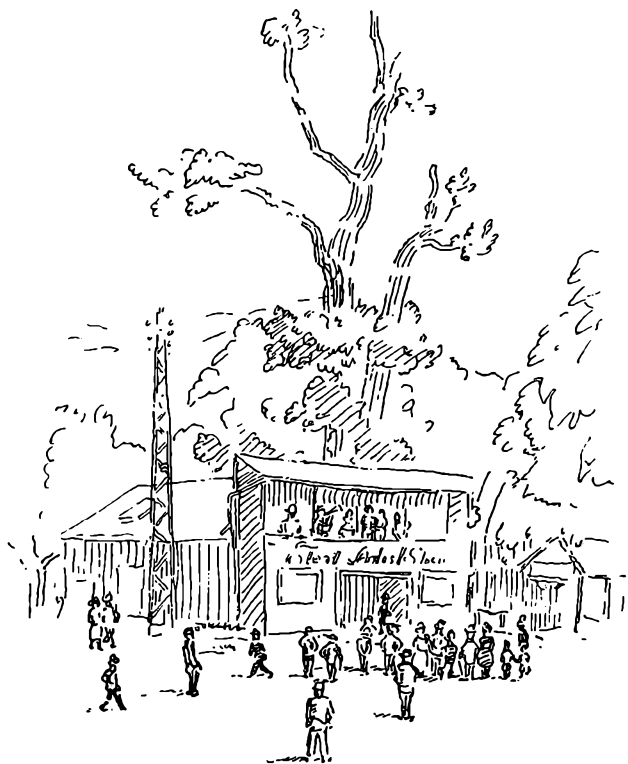

FORENINGEN FREMTIDEN

KØBENHAVN 1952

FLEMMING BERGSØE

DYREHAVSBAKKEN

KØBENHAVN
FORENINGEN FREMTIDEN
1952

Et stykke forbi Dyrehavsbakken, i venstre side af vejen der fører fra Klampenborg til Ulvedalene, står en gammel pengebøsse, en træblok, godt beslået med svære jernbånd og forsvarligt sikret af fire mægtige smedjernshængelåse. Det er en såkaldt kildeblok og den er opstillet lige i den skrænt hvor Kirsten Pils kilde har sit udspring. Ligesom krucifikser og madonnabilleder i fremmede lande beskyttes pengealteret i den danske skov mod vejr og vind af et lille spidst halvtag.

På en metalplade, under taget, står skrevet, at eventuelle gaver tilfalder Gentofte-Lyngby hospital. Men kun få af skovens gæster kaster en mønt i den gamle bul.

En sommereftermiddag havde jeg sat mig til rette neden for dette sted, jeg ville tegne Kirsten Pils kilde. Det lille stykke murværk med brønden og de to stenbænke stod i bakkeskrænten, overskygget af bøgenes

tætte kroner. Vandstrålen plaskede ren og klar ud af jorden, ingen forstyrrede mig i mit arbejde, kun tallerkenvaskernes raslen ovre fra restauranterne, de spæde cykelklokker og kapervognenes rumlen der dæmpedes af vejstøvet, mindede om livet oppe i skoven.

De eneste mennesker, som havde været nede ved kilden mens jeg tegnede, var et ungt par med hinanden om halsen, tre små drenge, forsigtigt banende sig vej gennem brændenældernes vildnis, stille hviskende om ukendte stier, hjortedrab og skjulte huler, og en gammel kender af Dyrehaven, der endnu engang ville erindre sig inskriptionen på kilden, og som efter endt tydning stille luntede op ad trappen.

Men med eet blev freden brudt. Jeg var næsten færdig med tegningen da jeg så en hel skoleklasse af store drenge smide deres cykler oppe på vejen og komme løbende ned over trappen og skråningerne. En yngre lærer var med drengene, han ville åbenbart vise dem kilden. Da de alle var kommet ned, bad læreren dem sætte sig på bænke og i græsset, han klappede i hænderne, men da drengene først skulle stikke hovedet ind i strålen og søbe koldt vand i sig, varede det lidt før han fik ro.

»Ta' noteringsbøgerne frem, nu må vi skrive lidt igen« råbte læreren, og hver af drengene hev en lille bog op, tørrede hovedet i jakkeærmet og satte sig til rette i nærheden af læreren, som var blevet stående foran kilden.

»Ja, nu er vi ved Kirsten Pils kilde«, sagde han.
»Nogen af Jer har måske været her før, men I har nok
ikke gjort Jer klart, at det er et historisk sted det her,
et sted som gennem et par århundreder ligefrem har

haft betydning for kulturen og kunsten i Danmark. Ved dette kildevand har folk søgt hjælp for sygdomme, her har de lidt, men her har de også moret sig. Omkring dette sted er der blevet handlet og gøglet, og her har mange af vore digtere og malere hentet inspiration. Jeg skal prøve på at fortælle Jer lidt om det alt sammen så godt jeg kan. Så kan I selv bestemme hvor meget af det I vil skrive op.»

— Det var ellers en sjældent human måde at docere sin viden på! tænkte jeg — så fredeligt gik det ikke til i min drengetid, og i så idylliske omgivelser fandt undervisningen heller ikke sted! Jeg kikkede på læreren, han så lidt slidt ud i tøjet. Han var ung og talte med en mild og venlig stemme.

»Kirsten Pils kilde er kun kendt fra 1583, men den er sikkert oprindelig en hellig kilde. Der kendes i hundredevis af disse hellige kilder i Danmark og andre europæiske lande. Den mest berømte her i landet er Sankt Helenes kilde oppe ved Tisvilde —. Det kan I forresten godt skrive op i Jeres bog!«

I mit stille sind glædede jeg mig over at være færdig med tegningen — hvor ville man ellers være blevet forstyrret af denne lærer. Nu kunne det måske blive helt interessant at høre lidt efter hvad den unge mand havde at fortælle, han vidste åbenbart noget om stedet her, hvis han nu bare kunne blive ved som han var begyndt og ikke være for omstændelig og pedantisk!

»Ser I, fra oldtiden har man troet på kildernes oplivende og lægende kraft«, sagde læreren. »Navnene viser os at helligkilderne har været kendt fra de ældste tider. Mange gange hentyder navnene til oldtidens guder: Sankt Helenes kilde hed til eksempel oprindelig Tis-væld efter himmelguden Ti eller Tyr, det er det som er blevet til Tisvilde. Først i middelalderen fik den navn efter en helgeninde der hed Sankt Lene. Mange af kilderne i Danmark er opkaldt efter Odin, Thor, Frey og Balder. — Det må I også gerne skrive!

At alle disse kilder har været kendt og besøgt som hellige steder, ved vi fra offerfund, især fund fra bronzealderen. Ved Roskilde, hvor der har været mange kilder, har man ved et gammelt vandløb fundet tre bronzesværd. Et sted på Møen har man fundet smykker, hængekar og knogler af husdyr ved en kilde, og noget lignende er tilfældet flere andre steder i Danmark. Ja, meget tyder på at selv menneskeofringer har fundet sted ved danske helligkilder!«

»Hvordan kan man vide det«? spurgte flere af drengene i munden på hinanden.

»Det er naturligvis meget svært at se nu, men man mener at flere navne på hellige kilder, til eksempel Vallekilde og Valbrønde, kan tyde på menneskeofringer. I ved nok at val betyder dødsplads!«

Forklaringen syntes ikke helt at tilfredsstille drengene, og jeg selv fandt den også lidt tyndbenet, men

da læreren åbenbart ikke havde en bedre, måtte vi lade os nøje. Han fortsatte nu også straks med at tale om noget andet:

»Når man i gamle dage troede på kildernes helbredende kraft, var det måske fordi deres vand var køligt og klart på den tid af året hvor vand i søer og åer er lunkent og grumset. I reglen regnede man kildens kraft for stærkest ved sommersonhverv. Sankt Hans aften gjaldt det om at komme ud og drikke af dens vand under åben himmel. Helst skulle man sove derude. Man kunne også tage kildevandet med hjem i en flaske eller krukke, men så var virkningen straks mere problematisk. Man kan måske ikke se bort fra at de stakkels syge, som det øvrige år sikkert har ligget og lumret i trange og indelukkede alkover, har haft godt af lidt frisk luft. Skønt den har nok været lidt skrap den kur! At det friske, kølige vand har været godt både til indvortes og udvortes brug er derimod sikkert og vist.

I kan nok forstå at der blev en slem trængsel ved kilderne på de store aftener. Det varede derfor heller ikke længe før prangere og gøglere opdagede en mulighed for at tjene penge omkring disse steder. De opslog deres boder og telte ved kilderne. De syge skulle jo have mad og drikke, de skulle have krukker og kar til kildevandet, og lidt underholdning var heller ikke af vejen i den lange ventetid. Husk,

hele natten måtte de syge og deres familie tilbringe i nærheden af kilden. Efterhånden opstod på den måde de store kildemarkeder. Dyrehavsbakken her ude er i virkeligheden en slags kildemarked, i alle tilfælde det eneste der minder om fortidens kildemarkeder.

Men inden man nåede så langt måtte mange vanskeligheder overvindes.

Da den lutherske kirke blev statskirke, i 1536, var den meget opsat på at bekriige de sidste papistiske tilbøjeligheder i befolkningen . . . Skriver I? Troen på de hellige kilders undergørende kraft var en af disse farlige »hedenske« ideer, og kirken begyndte derfor en hel kamp imod kildernes indflydelse. Men uvidenhed er som bekendt ikke let at udrydde, og for fire hundrede år siden var det helt umuligt at komme overtroen til livs. Desuden havde sagen en anden og langt vigtigere side, kirken kunne nemlig tjene en masse penge på disse kilder, hvis den bare på en eller anden måde kunne få andel i de rige gaver til kildebøsserne. Man slog derfor om og anlagde et nyt officielt, lutheransk syn på kilderne: Vandet havde helbredende kraft, naturligvis, men denne helbedskraft var af Gud og ikke af helgener, sagde man og vedtog man. Inden lang tid havde man udfærdiget en såkaldt landemodevejledning om hele kirkens syn på spørgsmålet, og efter den måtte enhver rette sig. Tidligere havde kirkerne, der lå ved de hellige

kilder, været så rige at de kunne låne store summer til både hof og adel. Kristian den anden, kan jeg fortælle Jer, har flere gange lånt store beløb af Kippinge kirke ved den berømte kilde på Falster.

Efter den nye bestemmelse begyndte pengene igen at strømme ind til kilderne og de nærliggende kirker. Man opstillede atter kildeblokke hvori de syge og fromme kunne ofre gaver i form af kontante penge. Gaverne blev fordelt mellem kirken og sognets fattige. Nogen steder var indtægterne så store, at man for pengene kunne bygge hospitaler og hjem for gamle og syge.

I kan se en kildeblok deroppe, og I kan se at den har været forsvarligt låset.« Drengene vendte ansigterne op imod pengeblokken som stod mellem træstammerne ved vejkanten.

Jeg var faldet helt i tanker ved at høre den unge lærers veltalenhed. — Nu havde jeg siddet hernede og tegnet Kirsten Pils kilde flere gange uden at ane noget om den sorte overtro som knyttede sig til den lille, klare vandstråle. Jeg så på min færdige tegning og opdagede at jeg, uden at vide af det, havde nedskrevet flere af den unge mands oplysninger på randen af tegneblokken. Som om læreren vidste hvad jeg havde gjort, som om han gættede mine tanker og nu ville berolige mig, hørte jeg ham sige: »I husker vel jeg sagde før, at I ikke behøver at skrive det hele op,

I bliver jo ikke hørt i det til eksamen! Men derfor kunne det muligvis være meget rart at vide lidt om det!

I forstår nok, at det ikke blev kristendommen der fik bugt med oldtidens overtro. — Det blev oplys-

ningen! Den nyere tids hygiejne og de mange læger har gjort det af med de hellige kilder. Men forøvrigt skal man ikke forsværge, at der ikke stadigvæk findes mennesker som søger kilderne ved Sankt Hans-tid.

Af alle danske kilder er ingen blevet midtpunkt for folkelivet som Kirsten Pil's, og det skyldes naturligvis dens beliggenhed her i skoven, nær København. I den ældste tid har denne kilde sikkert haft både helbredende kraft og berømmelse, men senere er den blevet glemt fordi kongen har lukket Dyrehaven for befolkningen. Den gang var Dyrehaven jo kongens private domæne, hans jagtskov, og man risikerede streng straf hvis man brød gennem indhegningen.

Kristian den femte havde i 1694 ladet det første Eremitageslot opføre med bistand af Ole Rømer. . . skriver I?» Jeg skrev med lynets hast. »Kongen elskede sin dyrehave. Han yndede at spise sine aftensmåltider, sammen med dronningen, her ude under de grønne træer. Den gang var dyrene i skoven dog ikke så tamme som de hjorte I før stod og fodrede med Jeres ostemader. Det kan I også forstå når I hører, at kongen blev dødelig såret af en hjort da han under jagten ville give den nådestød. Men måske har han været mindre behændig — den slags bliver der jo ikke skrevet så meget om i historiebøgerne.

Det var dog ikke alle kongerne der var imod at borgerne drog i Dyrehaven for at nyde naturen.

Tværtimod lod Frederik den fjerde københavnernes opslå telte her ude, og da han ikke selv var interesseret i parforcejagt, lod han arrangere dyrekampe for at underholde sit hof og sine undersåtter... til eksempel kampe mellem bjørn og hunde eller mellem bjørn og tyr.»

Der lød en betaget mumlen fra drengene omkring kilden. Man diskuterede hvad man helst ville have set, og der var almindelig enighed om, at bjørn contra tyr måtte være det helt store. Jeg kan ikke nægte at jeg også selv gerne ville have set en sådan dyst — de to frygtløse kæmpers holmgang har været et vidunderligt skuespil herude mellem egenes og bøgenes stammer, og dyrenes brummen og brølen foran kongens tribune har nok fået hårene til at rejse sig under mange pudrede allongeparykker.

Læreren tav stille en tid og lod drengene snakke og mig fantasere. Han ventede til der blev ro, og da han mærkede at vi igen hørte efter fortsatte han:

»I 1732, da Christian den sjette var konge, blev Kirsten Pils kilde opdaget for anden gang. Det var blevet moderne at søge ud i naturen, og to romantiske, naturbegejstrede venner, balletdanser Brinckmann og parykmager Greve, genfandt på en tur herude kilden, tilsandet og ødelagt. De lod den sætte i stand, og de lod indmure en tavle som fortalte om denne deres fortjeneste i et lille vers, der såvidt jeg husker lød:

Naturen viser her, hvad godt den har i Eje,
Da Kilden brød sig ud af hine skjulte Veje,
Kirstine Pil var den, som fandt det Kilde-Vand,
Som blev ved Brinckmann og ved Greve sat i Stand.

På den tid plagedes landet, som I ved, netop af pietismen, og Christian den sjette, der havde et godt og fromt øje til de hedenske kilder, forbød kilderejserne til Vartov-kilde, eller Sankt Hans-kilde som den hed, ude ved Gammel Vartov i Hellerup. Det var dengang københavnernes yndlingskilde. Resultatet blev, at alle borgerne valfartede til Kirsten Pil. Og nu begyndte der rigtigt at komme liv i Dyrehaven. Men glæden var kun kort, skoven blev igen lukket for publikum, denne gang vist nok fordi kongen havde indført en ny race hjorte der ikke måtte forstyrres. Til gengæld lod Christian den sjette sin geniale arkitekt, Lavrids de Thura, bygge et nyt Eremitageslot, det der nu ligger oppe på sletten. Skriver I? Nå, det kan I også vente med til vi kører der op om lidt!

Da Frederik den femte blev konge . . . hvornår? ja rigtigt, i 1746, åbnede han igen Dyrehaven for folket. Det var under hans tid stiftamtmanden, grev Reventlow, lod kilden restaurere og fik indsat den inskription som I selv kan læse endnu:

Det Kilde-Væld, som her sit Udløb haver taget,
Er af Kirstine Pil først fundet og opdaget; Ao 1583.

Men nu til manges Lyst og Nytte sat i Stand
Ved Grev' af Reventlow som Stiftsbefalingsmand. Ao 1750.

Skønt tallet på kildebesøgende voksede stærkt i disse år, varede det dog længe før fattigblokken til Gentofte-Lyngby hospital blev opstillet her oppe over kilden. På Struensee's tid blev forbudet mod gøgl og taskenspillerkunst endelig ophævet. Men endnu var det naturligvis kildens helbringende kraft der var stedets attraktion, og da det jo kun var på selve Sankt Hans-aften at dens helbredende egenskaber var virkelig sikre, blev alt koncentreret om denne ene nat. Efterhånden blev kildetiden dog udstrakt, og til sidst måtte dens varighed officielt fastslås. Så vidt jeg ved var den omkring år 1800 sat til tre uger.

Vi er nu nået frem til Frederik den sjette, og i hans tid kulminerede livet på Dyrehavsbakken. Mange gange var kongen selv på Bakken Sankt Hans-aften, han betragtede forlystelserne og lyttede til den gamle sanger, Moses Levi eller Michel Levin, som sad under det såkaldte »mærkværdige jødetræ« derovre, på den anden side af vejen. Den gamle gøgler har sikkert været en stor kunstner. Hele København kendte ham, og ingen kunne holde sig alvorlig når han spillede på sin hummel og med en glorød paryk på hovedet sang om »der groze Friedrich« eller om kvindernes træskhed mod de gamle mænd. En hummel er et strengeinstrument. Man spiller på det med en pennestift, eller rettere sagt spillede på det, for man bruger ikke hummel mere . . . men skriv det bare op i Jeres

bog! I kan også skrive, at det var en datter af denne gamle sanger der fik Johanne Louise Heiberg til scenen: Fru Heibergs mor, madam Pætges, havde et telt herude på Dyrehavsbakken, og herfra kendte Levins datter Johanne Pætges. Skønt jødepigen, der kun var et par år ældre end fru Heiberg, var skyld i at den store skuespillerinde kom til teatret, er hendes navn ukendt idag. Jeg skal sige Jer, i virkeligheden skammede fru Heiberg sig livet igennem over sin fattige familie og sin egen jødiske afstamning ... sådan var nu hendes tid, og hun omtaler derfor kun overfladisk den ellers ikke helt almindelige omstændighed, at det var en ung pige, ja næsten et barn, der tog hele initiativet og som, imod familien Pætges ønske, bragte hende op på teatret.

Det var også på den tid Oehlenschläger skrev sit berømte Sankt Hansaften-Spil, hvori han lovsang Bakkens romantiske herligheder, og det var på den tid J. L. Heiberg fik opført sin vaudeville »Recensenten og Dyret« og dermed flyttede livet omkring Kirsten Pils kilde ind på Det kongelige Teaters scene«.

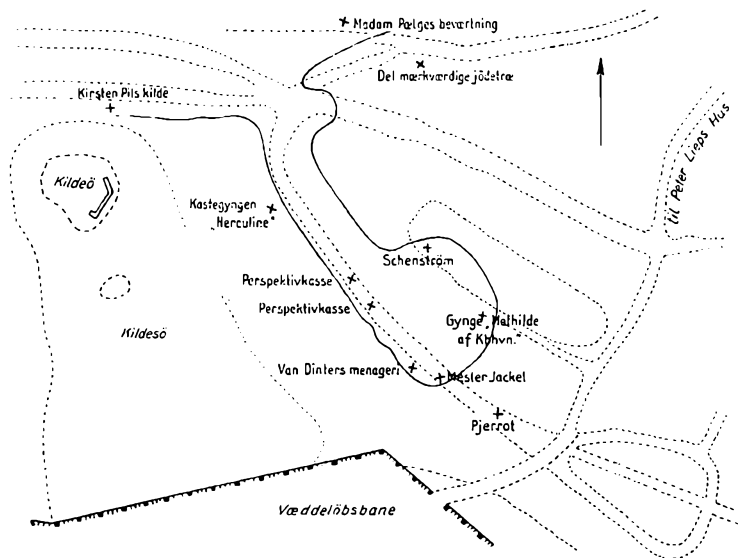
Den unge lærer strøg sig med hånden over øjnene. »Jeg har læst et eller andet sted,« sagde han og smilede »men jeg kan ikke huske hvor, at der i 1830 eller -31 var omkring 50.000 mennesker på Dyrehavsbakken Sankt Hans-aften. Det har været næsten en trediedel af Københavns indbyggere, så I kan jo nok tænke Jer at der har været et muntret liv i skoven«.

I midten af 1800-tallet åbnede Tivoli i København, og nu begyndte en nedgangsperiode for Bakken. I mange år var den temmelig berygtet. Men fra begyndelsen af dette århundrede har Dyrehavsbakken oplevet en renæssance, og nu kommer her vist flere besøgende end nogensinde. I vort eget århundrede er det, inden for kunsten, især malere der har ladet sig inspirere af Dyrehavsbakken. Tre kendte maler-navne kan I skrive op: Fridolin Johansen, Wils og Jens Sørensen, de har alle tre malet deres bedste billeder her ude, de har elsket livet her, publikum, bakke-folket og boderne i skoven.

Men det var Frederik den sjettes tid vi kom fra: Oprindelig lå Dyrehavens telte på en lysning her, ligeoverfor kilden, men omkring 1820, tror jeg, flyttedes hele kildemarkedet til skovbakken øst for søen, det vi nu kalder Dyrehavsbakken«.

Den talende havde rejst sig — den talende, ja aldrig havde jeg dog hørt et sådan snakketøj! Han knækkede en gren af et træ, og nu begyndte han at tegne noget i jorden foran kilden. Jeg så hvordan han ridsede en lang figur og satte små felter rundt i kanten af tegningen. »Her kan I se«, sagde han og pegede på stregerne »sådan lå boderne og teltene på den tid: Derovre havde fru Heibergs mor sit traktørtelt, det lå i en hel række af telte på den side af vejen. Ved krydset der sad mosaiten, den gamle Levi, under

træet. Derovre havde de marionetteater. Og der mester jakel. Her holdt pjerrot til, den berømte Volkersen som senere tog til Tivoli, og som I kender fra

- Skolelærers tegning af Bakken c. 1840.
 ----- Dyrehavsbakken i Dag.

mindesmærket derinde, lige ved indgangen. Her lå Van Dinters menageri fra Antwerpen, som Fritz Jürgensens Gysse blev så betaget af, at han drømte han kom med det, som abemenneske, helt ind i Rusland til Zar Peters hof.— Husk for resten på at vi igen læser Gysse-bogen en dag!— Her lå perspektivkassen, hvor man gennem et lille hul fik forskellige romantiske

billeder at se, historiske begivenheder og mærkelige landskaber i fremmede lande. Her var kastegyngen Herculine. Og her var, såvidt jeg da ved, jongleur og balancekunstneren Schenstrøms telt — hans søn blev en kendt mester jakel på Bakken, og hans barnebarn var »Fyrtaarnet« fra filmene som I sikkert har hørt om. I et af teltene blev der vist pantomimer. De såkaldte casortiske pantomimer, I ved dem inde fra Tivoli, blev her i Danmark første gang bragt frem ved Kirsten Pils kilde. Det var også her ude at danse- og skuespillerfamilien Price begyndte sin berømmelse, som linedansere«.

»Arv, her har vel nok været dejligt«, sagde en af drengene.

»Nå, her er vel li'så sjovt nu«! mente en anden.

»Ja, og så har vi alt det med elektricitet og motor, som nu radiobilerne og dødsdromen!« sagde en tredje.

»Naturligvis er her li'så dejligt nu«, sagde læreren »men synes I ikke det er underligt at tænke på, at københavnernes i snart fire hundrede år har søgt ud til dette sted, for at blive helbredt og for at more sig? Og hende, Kirsten Pil, ville man ikke gerne vide lidt om hende? hvordan hun har set ud og hvordan hun har været? Det hedder sig at hun fandt kilden, men ingen kender noget til hende selv. Nogen siger at hun var adelig, en rig dame, og andre siger at hun var jordmor oppe i Nordsjælland. Der er også nogen

der påstår at hun var spåkone, men det er altsammen gætteri. Det eneste man kan sige med sikkerhed er, at hun har været en ganske almindelig pige og ingen helgeninde. Noget andet er, at hun med tiden er blevet Bakkens skytshelgen og næsten et symbol for en bestemt side af dansk forlystelsesliv.

Jeg har så tit spekuleret på hvordan Kirsten Pil har set ud, hvordan tror I hun har været?»

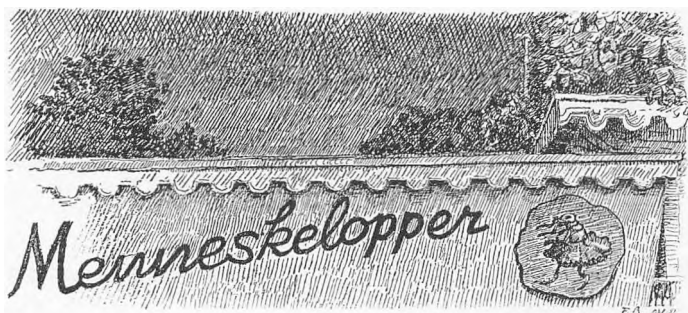
»Hun har været sød!« var der en af drengene der sagde, og han blev helt flov over sin egen begejstring.

»Ja, sådan som Oehlenschläger har skildret hende, sådan tror jeg selv hun har set ud«, sagde læreren. I kan nok huske fra Sankt Hansaften-Spil: »I gamle, længst forsvundne tid der var en dejlig pige; hun var så god, hun var så blid, hun var så from tillige!« Ikke fordi jeg mener at forlystelserne ovre på Bakken sådan set er særlig fromme eller blide . . . men de er nu måske alligevel mere uskyldige end så meget andet vi her i landet kalder forlystelser.«

Læreren havde rejst sig, han stod og børstede sin jakke og sine bukseben. »Det var jo en længere afhandling den her, men I har nok heller ikke skrevet det altsammen op! Nu må vi se at komme videre. Vi kører over Ulvedalene og bagefter op til Eremitagen. I må vente med maden så længe . . . og lad nu være med at give hjortene det altsammen! Bagefter kan vi tage en tur på Bakken!«

Vi kom alle på benene, jeg pakkede tegnegrejerne sammen, læreren klappede i hænderne og gennede drengene op ad trappen, og jeg gik, så meget klogere, over hos Peter Lip for at få en øl til mine klemmer.

Da jeg havde spist og fået ild på piben gik jeg over vejen og blev stående ved grøften. En byge trak op ude over Sundet, men lærerens ord havde givet mig lyst til et besøg på Bakken, og dagen var velegnet: de mange mennesker i skoven tydede på en stor bakke-aften — desuden, det smukke vejr holdt nok! Jeg sprang over grøften og gik ned mod cykelstaldene hvor det myldrede med nyankomne bakkegæster.

Skumringen var begyndt, men endnu var solen ikke helt forsvundet, træernes grønne kupler lyste mod den overtrukne østlige himmel, og en regnbue løftede sit blege bryn over skoven. Lysene var tændt i alle boder, folk strømmede til, fra Klampenborg kom de gående og cyklende i tætte skarer.

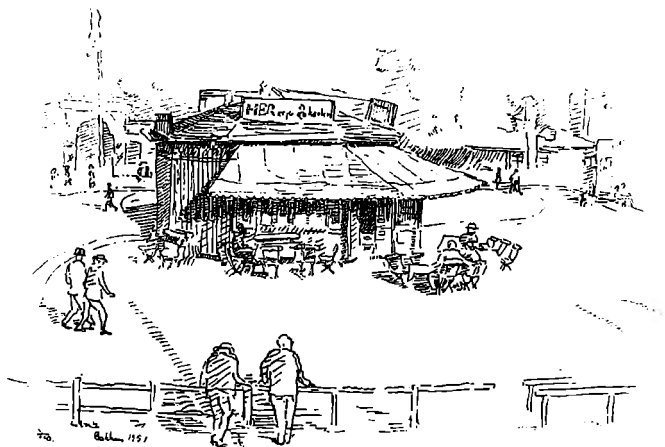
Bakken lå derinde i tusmørket som et Elverhøj på gloende pæle. Jeg gik bag om cirkusteltet og over mod pladsen. Det var bagsiden af det gamle kilde-marked jeg kom forbi. Mellem runde, grå bøgestam-

mer og knudrede ege stod zigeunervogne og frø-nede skure, små, lette stakitter forbandt bakkefolkets boliger, og sammen med de tjærede nødtørftshuse og stabler af ølkasser med tomme flasker dannede det hele en labyrint, gennem hvis snørklede gange jeg omsider nåede ud på den åbne plads.

Endnu findes en del telte på Bakken, men langt det meste er bygget af plader og træ, lister og finér. De malede skure og kulørte skilte, de mekaniske instrumenter og beværtingernes pindeværkslysthuse ser smukke ud mellem skovens træer. Stedet kan minde om en guldgraverby, navnlig om vinteren får de tillukkede skure i sneen een til at tænke på forladte klondykestæder.

Det flimrede og blinkede mellem grenene. Klirren og skramlen, råben og hvinen, lyde fra lireorgler, grammofoner, trompeter og motorer blandede sig, løftede sig og steg over træernes kroner hvor hylene fra rutchebanen gled ind i den øvrige tone som løbske violiner i et forhekset orkester. Her lugtede af støv, øl, vanille og som af jern fra en glødende esse.

Ude på pladsen så jeg den nye lilleputbane der slynger sig rundt om det grønne øltempel Ottekan-ten. På en måde er det synd med denne bane. Den er lavet for at få mere liv på pladsen, men netop den halvmørke, lergrå plads i skoven, kantet af bodernes blinkende lys, med den lille beværting som et

dragende, centralt mødested på den svagt hvælvede banke, var tidligere Dyrehavsbakkens aller smukkeste sted. Den stadige uro af det larmende tog og de mange lys ude på pladsen har ødelagt virkningen.

Lilleputvognene er byggede som et rigtigt jernbanetog, og dets størrelse eller mangel på størrelse får selv en barnepassager til at virke som Gulliver, jagende kroppen gennem taget på en boggievogn og istand til at rage alle tunneler og broer omkuld. Mange voksne københavnere tager turen med, og det lille legetøj rasler tålmodigt rundt på pladsen med kolosserne hængende tungt ud over vognkanten, som pæoner i en for lav vase.

Jeg gik rundt om pladsen. Højt oppe over mit hoved fik jeg øje på et mærkeligt væsen, en blan-

ding af gorilla og klovn, et håret fantom i en rød trøje, der sad og læste avis mellem de lysegrønne bøgegrene. Det var manden fra den såkaldte amerikanske faldgrube, der var ingen kunder i forretningen, og nu tog han en pause oppe ved siden af sit bur.

I en løvgrotte mellem de tætteste træer så jeg Pjerrots hus, en nysselig lille fjællebod fra mine bedste-forældres dage. Pjerrot stod i den grønne skygge, hvid og rund, han klappede sig på sin brede bug og spiste brændende æggekage. Ilden forsvandt i hans røde mund, han trippede frem og tilbage og pludrede med børnene der lykkelige fulgte det ældgamle skuespil. Forældrene stod udenom og var ligeså betagne, og Pjerrots kone samlede småpenge ind i en underkop.

Rekommandørerne foran varieteerne var allerede begyndt at overtale de besøgende. Artisterne stod til parade på deres præsenterbrædder. Stribede markiser skyggede for deres ansigter, men det kunne dog tydeligt ses, at gøglerne var mindst ligeså interesserede i at studere publikum som omvendt. Og bag deres sminke og maling så de bekymrede ud.

Jeg standsede foran en af varieteerne og lyttede til rekommandøren der talte i mikrofon. Hans ord var beherskede og saglige. Han var ved at være færdig med sin tale. Som hos alle andre gode sælgere havde det indlysende i hans anbefalinger forlængst overbevist ham selv og gjort ham træt. Der var en lille smule

salvelsesfuldt ved hans stemme, noget ikke-sandt-kære-venner-agtigt som man kender fra visse gejstlige og politiske stormænd. »Ja, det er denne vej mine damer og herrer!« råbte han, og mikrofonen fik hans beherskede og soignerede røst til at gjalde ud over pladsen. »Det er denne vej, og vi begynder nu med det samme. Jeg behøver vist ikke at fortælle det højtærede publikum, at vi i år byder på et enestående program, på et program med mange internationale og kendte kunstnere. Ja, mine damer og herrer, det vil ærlig talt blive svært for mig at beskrive for Dem, hvilken fornøjelse og oplevelse De vil gå glip af hvis De ikke overværer denne forestilling. Jeg vil blot henvise til vore tidligere forestillinger, idet jeg går ud fra, at det vil være det højtærede publikum bekendt hvad vi tidligere har budt på her i Dyrehavsbakkens ældste, fornemste og morsomste variete. De ved, ja, De har sikkerhed for, at det er kunst af højeste og fornemste kvalitet. Når De har set denne forestilling, vil De sikkert give mig ret i, at man ikke har været rigtigt på Bakken, hvis man ikke har set dette enestående program! Jeg beder Dem, ja, jeg trygler Dem mine damer og herrer, spørg det publikum som netop nu kommer ud fra vor sidste forestilling, spørg, mine damer og herrer, og De vil få at høre, at det er en god, en *virkelig god* forestilling! Kunstnerne trækker sig nu tilbage og forestillingen kan begynde, ja, kom

kun nærmere de damer og herrer, det er denne vej og vi begynder nu, nu med det samme!»

Længere henne på Bakken standsede jeg foran professor Tribinis variete. Professoren selv stod foran portieren og rekommanderede. På brædderne bag ham stod fem-seks artister opstillet på geled, som slaver til salg i den gode, gamle Orient. Tribini brugte en anden taktik og havde sin egen facon. Han talte med halsbrækkende tungfærdighed og han forlenede sine anbefalinger med et gøgleragtigt trolteri og en improvisation der virkede lokkende. Han var i sort kjole og høj hat, og hans bryst var overhængt med ordner og blanke medailler. I den ene hånd holdt han mikrofonen, i den anden en sølvbeslået stav som han umådelig elegant jonglerede med i luften. Han rullede med øjnene, bukkede og drejede sig, trådte frem og trådte tilbage på det lille podium, og imens holdt han tilskuerne fast ved sine fortællinger og vittigheder. Han kaldte sig for den sidste taskenspiller, og han var ironisk, også selvironisk, appellerede til publikums humoristiske sans, og til min store glæde havde han større succes end sin seriøse kollega. »Ja, hold Dem ikke tilbage mine damer og herrer, entreen er kun halvtreds øre overalt i salen«, sagde han og bukkede med en fejende håndbevægelse over mod gardinet der dækkede indgangen til hans lille telt. »Efter min studierejse i vinter til Paris, Canada, Lon-

don, Ledøje og Vorbasse bringer jeg i år alle tiders sensation: damen uden underkrop! Mine damer og

herrer, det er ikke for meget sagt, at dette fænomenale nummer er den største sensation der nogensinde er vist på Dyrehavsbakken! Damen uden underkrop fra

»cabaret de la mort« i Pariiiiiis er det mest enestående fænomen De nogensinde har set! For første gang får De, mine damer og herrer, her lejlighed til at se dette paradoks i en original, fransk, pikant udgave! Her er ikke noget med spejle og portiere, nej, her er ikke tale om en dame af voks eller marcipan, nej, her er tale om en levende, en yndig kvinde — uden underkrop, mine damer og herrer! Det er min opgave at skaffe det højt ærede publikum sensationer — De husker måske fra ifjor »damen der blev skelet«? — Iår er det damen uden underkrop, damen fra »cabaret de la mort« i Pariiiis, og jeg kan love Dem, De får smæk for skillingen! Hold Dem ikke tilbage, mine damer og herrer, mine herskaber, grevskaber, djævelskaber og klædeskaber. Har De fiskelim i lommerne? Nej sådan, det tænkte jeg nok, denne vej mine herskaber, baroner og baronesser, sprællemænd og skraldemænd, landmænd, nisse-mænd, bussemænd og gentlemænd, denne vej, hold Dem ikke tilbage, op ad trappen, ind ad klappen, her er plads til alle og det er nu vi begynder, nu!»

Så snart en af rekommandørerne havde afsluttet sin salut og trak sig tilbage med sin *stald*, begyndte trompetfanfarerne at gjaldre fra et andet telt. Oppe på pladsen var en tredie rekommandør nu ved at overbevise en skare bakkegæster. Han hørte også til den kultiverede sælgertype, han talte bevæget og ind-

trængende om sine kunstnere: »Må jeg be' det højt ærede publikum om at forstå, at hvad de her får at se, er det bedste, det fineste, det interessanteste De nogensinde er blevet præsenteret for her på Dyrehavsbakken. Charmøren, Charles Brené*, vesterbrodrengen, den tidligere mælkedreng, eller mælkeassistent som det jo nu skal hedde, charmøren, der med sin prægtige stemme synger sine indsmigrende havaisange, synger sig lige ind i hver eneste lille kvindes hjerte, Charles Brené, dette års store fund, synger og danser for Dem og giver Dem med sin kunst en uforglemmelig oplevelse. Foruden Charles Brené vil De få at høre dansk-amerikaneren, Mr. Swanson, spille på sin havaiguitar. Ja, mine damer og herrer, De kender naturligvis alle den europæisk berømte Mr. Swanson fra radioen og fra utallige grammofonplader, og mange gange har De sikkert tænkt — hvem er mon denne Mr. Swanson? hvordan ser han ud? Det vil De få at vide her, når De kun går fremefter og indefter! Som rosinen i vort klasiske program, skal jeg præsentere de to henrivende franske danserinder og akrobater, Miss Carmen og Miss Rosita, ja, mine damer og herrer, det er unge kunstnerinder, men erfarne, det tør jeg roligt sige, erfarne i deres insistende og betagende kunst! Hvad det højtærede publikum her får at se er intet mindre end et musikalsk og

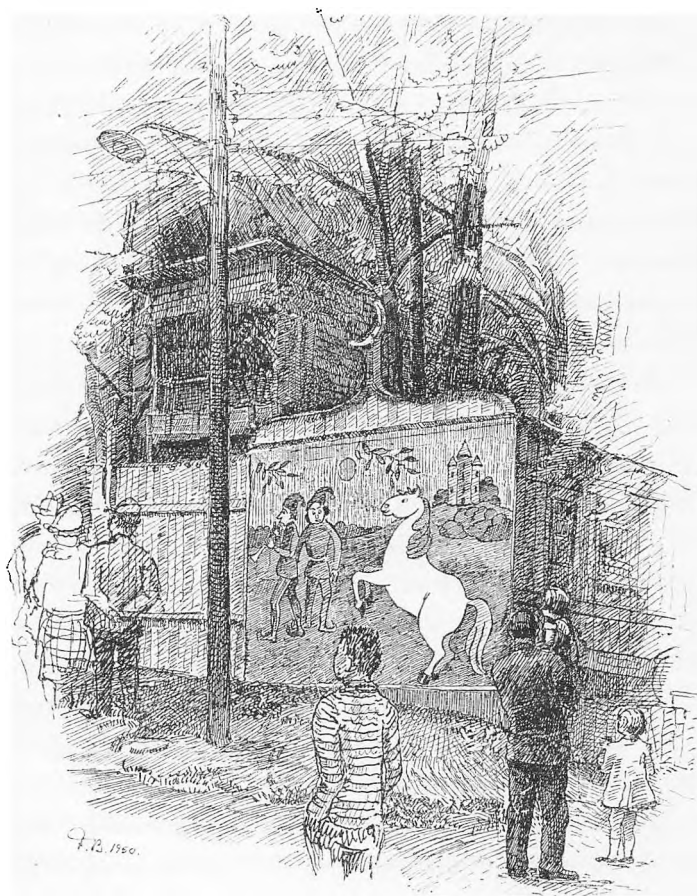
* De her nævnte artistnavne er fingerede.

rytmisk kaleidoskop, og De skal ikke ha' hemninger, kom kun fremefter og indefter!»

Hos rekommandørerne lærer man noget om Dyrehavsbakkens gæster. Disse mænd kender deres »højtærede publikum« og ved hvad der skal til for at lokke det. Gennem alle tider har det svirret med udenlandske artistnavne foran disse telte. På min vandring over Bakken hørte jeg om den hollandske troldmand Piet van Rathemacher, om de svejtsiske dyredressører Monsieur & Madame Sempach, om den norsk-amerikansk-kanadiske skarpskytte Willy Wilson, om den afrikanske danser Bugibambo, om tryllefænomenet Bobby Jakson, fjerde led af den berømte artistslægt Jakson og om mange andre udenlandske berømt-heder. Og dog bar alle disse gøglere deres danskhed aldeles utilsløret. Deres åbenlyse given-sig-hen i mismodet og en tydelig skepsis med hensyn til den situation som skæbnen her havde bragt dem i, røbede dem som ægte børn af Moder Danmark. Et par mandlige negre gjorde mig et øjeblik usikker, men da jeg hørte dem ytre sig på uforfalsket københavnsk, blev jeg igen beroliget. Deres optræden senere lærte mig desuden for første gang, at evnen til at udtrykke sig naturligt i sang og dans ikke er et medfødt og selvfølgelig talent hos ethvert menneske af anden race.

På vejen der fører fra pladsen over imod Peter Lips hus, inde i halvmørket under bøgerne, ligger en

gammel bod. På den ene side er skuret camoufleret som zigeunervogn, med påmalede vinduer, hjul og

et lille skilt hvor der står »Kirsten Pil«. På den anden side, ud mod vejen, er det udsmykket med et fantastisk

maleri, der viser to lange fløjtespillende narre og en stejle hvid hest. Disse dekorationer er i sin tid malet af Hjalmar Kragh Pedersen, en af de mange kunstnere som har færdedes blandt bakkefolket.

Jeg standsede og så på billederne. Bag en disk, lige ved siden af skuret, sad en gammel mand og røg pibe. Som han sad der kunne han godt have været fra Oehlschlägers tid: den lille blege mand, der uanfægtet afventede kundernes besøg, hans bod, hyggen og harmløsheden—jo, sådan måtte teltenes indehavere have set ud den gang!

Endnu havde jeg kun set på manden og på skurets dekoration, men da der kom nogle unge mænd hen til disken begyndte jeg at interessere mig for bodens indre. Nogle meter inde bag disken var der spændt et gitter op, og længere inde stod en gammeldags jernseng hvori der lå et ældre kvindemenneske under en stor dyne. Kunne man ramme en hvid skive med en af de seks kugler, man købte hos den gamle mand, tippede sengen, og kvinden faldt ud på gulvet, hun viste sig derved for publikum i en stumpet natkjole og lange mamelukker.

Jeg havde set det nummer i flere andre lande, men altid havde der ligget en dejlig pige i sengen, og altid havde hun vist sig at være i pikant negligé når hun faldt ud af sengen. I den danske version var det altså en gammel kone i mamelukker. Men forretningen

syntes at gå lige strygende af den grund. Der var unge mænd som brugte både fem og ti kroner på at få damen ud af fjerene. Når sengen væltede, rejste hun sig uden en lyd, hun skar ingen grimasser, hun smilede ikke, hun samlede bare dynen op og lagde sig igen til rette. Hun så heller ikke ud til at føle sig smigret, skønt det dog ikke er ret mange gamle koner givet at tjene til livets ophold, og glæde unge mænd, ved at tumle ud af sengen og krybe i den igen.

I en af sangerindepavillonerne drak jeg en øl. Dyrehavsbakkens syngepigebeværtninger stammer fra den tid da Tivoli begyndte konkurrencen, og Bakken blev et sted hvor »ordentlige mennesker« ikke kom. De to pavilloner der endnu er tilbage, Sommerlyst og

Bakkens Hvile, er omkring hundrede år gamle og har hver især deres lange bevægede historie. Noget snurrigt gammeldags, noget toulouse-lautrec'sk er der over disse to gamle syngepigeboder, hvor sangerinderne sidder på en stolerad med front mod publikum, iklædte mere eller mindre ufrivillige klovnkostumer. Flere af de sange der høres her inde er gamle viser. Nogle af de ældste er påfaldende harmløse og virker helt blege når de slynges fra en kunstnerindes glubende mund, gennem tobakstågen, ud over et forventningsfuldt publikum. Man fortæller, at Erik Bøgh, istedet for at føle sig smigret, blev fornærmet når hans viser blev lanceret på disse steder.

Andre sange er af en vulgaritet og rørstrømsk sentimentalitet der sikkert ikke er ukarakteristisk for tiden omkring 1900-tallet. Tom Belling, sangerindepavillonernes enlige hane, er ligesom Miss Florens og mange andre af disse steders berømtheder, blevet gammel. Publikummet i de to boder er også af ældre årgang, hovedsageligt velnærede, gråhårede borgermænd, tit i selskab med kone og jævnaldrende familie. De to sangerindepavilloner har kulturhistorisk og folkløristisk interesse og de må idag betragtes som et højst seværdigt kuriosum. De fortæller om en tid, der, på visse punkter, var ikke så lidt mere rå end vor.

»Wo man singt, da lass Dich ruhig nieder;
Böse Menschen haben keine Lieder.«

sang en tysk digter for halvandet hundrede år siden, og disse ord blev naturligvis snart noget enhver tysker kunne skrive under på. Her i Danmark, hvor vi er knap så musikalske, men besidder den hvideste samvittighed, har et stort bryggeri, med den slags forretningers hårfine sans for hvad der skal til, ladet fremstille en travesti over det tyske digt:

»Tag rolig Plads hvor man Tuborg drikker,
Der træffer Du Folk hvis Smag er sikker!

Jeg så dette sidste digt på væggen inde i sangerindepavillonen, og på min tur rundt på Bakken så jeg mange lignende tankevækkende guldkorn. Lysten til at meddele sig i versform er nemlig noget karakteristisk for danske restauratører, men deres poetiske trang bæres tilsyneladende kun af ønsket om at hygge sig, tage den med ro, få en øl til, og for himmelens skyld bare blive ved jorden:

»Hvis Du vil høste Livets Frugt,
Da gaa ad Middelvejen smukt«

havde en poetisk vært ladet male oppe under loftet på sin restaurant, hvis beliggenhed var klods op ad det sted hvor Kirsten Pil i sin tid fandt kilden.

Da restauratører, ligesom rekommandører, er folk

med publikumserfaring, kan man godt lære et og andet om danskerne ved at studere disse digte, der slynger sig som gotiske tegn hen over beværtningernes loftbrædder.

Også andre bakkefolk henvender sig til de besøgende i versform. Over »det muntre køkken«, hvor man mod betaling får lov til at knuse porcelæn, står der til eksempel skrevet:

»Ja, hvor gaar man hen og finder et Sted
Hvor Hærværk er lovligt og ikke Fortræd!«

Da jeg havde drukket min øl gik jeg over til radiobilerne. Her lugtede svovlet og metallisk. De små vogne foer rundt i den afspærrede arena, og i hver af dem sad et eller to lykkelige og meget ophidsede unge mennesker. Musikken animerede kørerne, og den fanatiske racerglæde lyste dem alle ud af øjnene. Når en vogn kom på tværs eller klemte en anden bil op imod rampen, kørte hele resten af vognparken ind i klumpen med fuld fart. Det lød som tusinder af kilo jern der smadres på et ophugningsværft, men snart var vognene skubbet og sparket fra hinanden og slingrede igen hen over det blanke metalgulv.

Radiobilernes store hemmelighed er, at de giver det automobilløse menneske udløsning. Her kan alle få lejlighed til at prøve, hvad der ellers er forbeholdt

de få. Har man set radiobiler i forskellige lande, kan man fristes til at tro, at visse nationale egenskaber røbes ved brugen af dette vidunderlige legetøj. Radiobilerne i hvert land afslører, i mindre format, hvad der foregår i større på det samme lands veje. Ved at se kørselen i den lille arena på Bakken, måtte jeg mindes sommerlige søndagsaftener på Lyngbyvejen.

Enhver af Dyrehavsbakkens forlystelser har sine fanatiske tilhængere. Der er mennesker som tilbringer aften efter aften i de store automathaller. I timevis kan de stå og fiske med en lille mekanisk kran efter en flaske hårsprit eller et vækkeur. Eller de kan stå og skubbe femører i hundredevis ind i en automat, i håb om at mønten vil trille ned i et bestemt hul og derved forandre dem selv til fornøjede ejere af en håndfuld spillemærker. Andre hænger i timevis over en af de mange rouletter med øjnene slørede af diminutiv spillegalskab, og nogle danser aftenen bort og bøder tålmodigt med en tiøre for hver dans. Men de *voldsomme* forlystelser har også deres ivrige dyrkere, og den stadige træning kan gøre disse tilhængere til rene ækvilibriste. De kan tilsidst være næsten umulige at fordrive fra instrumenter, hvor en normal bakkegæst kun formår at hænge fast et par sekunder, og de kan indtage de kækkeste stillinger og røbe stort velvære i de torturinstrumenter, hvor almindelige mennesker kun overvældes af kvalme og gru.

Foran radiobilerne opdagede jeg en sådan fanatiker, en halvvoksen dreng med kortklippet kokoshår og i lyseblå sweater hvorpå der var trykt billedet af en skønnert i havsnød. Hver gang jeg i aftenens løb nærmede mig radiobilerne så jeg ham derinde, med et træt udtryk i sit unge åsyn, styrende elegant ud og ind mellem andre kørere. Han var, som man siger, eet med sin vogn. Ingen af de andre klodsmajors hjælpeløse manøvrer kom ham uventet, velforberedt og med virtuos sikkerhed undgik han alle sammenstød og sejlede bort med en lille, ond, blå gnist efter sig. Det var nu hans nirvana.

Jeg kikkede ind i en af de store dansehaller. Det var et langt, halvmørkt rum fyldt med mennesker. Midt i rummet lå et dansegulv omgivet af en rampe, og udenom den stod borde hvor man drak øl. Lige indenfor indgangen var der ståpladser uden danse- og købetvang. For enden af salen, på en forhøjning, sad orkestret, fem mand i hvide silkebluser. De lignede højtstående medlemmer af en eller anden hemmelig loge. Når de havde spillet en dans, råbte en af dem i mikrofonen, hvori han lige havde *croonet* de ømmeste løfter: »Kom så hurtigt med tøjterne drenge! kom så lidt kvikt!« Og en kæmpestor udsmitter kredsede rundt på gulvet og dirigerede ved sit blotte udseende alle mand op foran orkestret, hvor de måtte punge ud med tøjterne før næste nummer begyndte. Dette mel-

lemværende var ordnet på få øjeblikke, men det måtte efter min mening alligevel virke distraherende, fordi hver dans kun varede mellem 60 og 75 sekunder.

Det var unge mennesker der holdt til herinde, men deres alvor var stor. Når de i dvælende skridt og sving parvis slæbte sig hen over gulvet, tænkte man ikke umiddelbart på ungdom. Og dog var det jo netop stregheden der mere end noget andet røbede deres alder. I deres blik var disse drenge og piger langt langt borte, de tænkte tilsyneladende på helt andre ting og anede altså knapt nok at de i øjeblikket holdt et andet menneske om livet. Her var nok noget der skulle skjules, og blev skjult. Hvad jeg fik at se mindede om dyrs reflekser, men jeg fik heller intet at se. Hvad der skete på gulvet og ved bordene udenom gulvet, var gådefuldt som hændelser i junglen, skulle det beskrives, ville det kræve et langt og kostbart studium.

Jeg kom forbi et palads bygget af pap og krydsfinér, malet i strålende farver. Bag dets vægge lød hjerteskrærende skrig. Det var en af de nye forlystelser hvor folk bliver væltet og rusket, hvor de bliver kastet ned og slynget op, og hvor de tilsidst bliver skubbet ud som udpint halm fra et tærskværk. Et sted var en portiere løftet til side og indenfor så jeg en række kvinder i alle aldre vakle hen over en bro. Fra flere steder under broen hvædede en fræk luft-

strøm op under de uforberedte damer og rev dem deres skørter over hovedet.

Ved siden af dette sted stod et andet fjællebods-palads, slingrende og rokkende af anstrengelse over de mange hestekræfter der arbejdede i dets indre. Herinde blev mennesker hvirvlet rundt i en stor centrifuge. Når farten var blevet tilstrækkelig stærk, klæbede de så fast mod beholderens side at gulvet kunne forsvinde under dem. Det gjorde det, og der sad de da, som fluer på en væg, men ude af stand til at flytte sig. Deres frakker, tasker og paraplyer hang, som de selv, suget fast til tøndevæggen. Først når det behagede de mange hestekræfters uniformerede betvinger, blev farten sat ned, gæsterne gled langsomt til bunds i centrifugen for lidt efter, gennem en ellers usynlig dør, at gives tilbage til familie og venner.

Fra et tredie af disse ejendommelige forlystelsessteder, det såkaldte spøgelsestog, lød klagende skrig blandet med rå latter. Jeg skyndte mig forbi, belært af erfaringer fra et tidligere besøg. Dengang, det var et par år tidligere, var jeg nær kommet op at slå med et af spøgelserne inde i det uhyggelige hus: Bedst som jeg kørte rundt i de mørke grotter havde nogen dasket mig med en våd klud i ansigtet, og da jeg i naturlig trang til selvforsvar havde slået fra mig, var jeg kommet til at ramme det alt for nidkære gespenst i maven. Herved havde det omgående materialiseret

sig til en uforsonlig funktionær, der på resten af køreturen forfulgte mig gennem de skumle gange med stadige trusler om øretæver.

Jeg kom forbi en karrusel. Dens spidse blå sejldugstag stak op i de svale bøgekroner, men under taget var alt knitrende lys, filerede gardiner hang ned foran romantiske landskabsmalerier, gyldne frynser og strålende pailletter gnistrede og funkledede i lyset fra de mange små elektriske pærer. I blankpolerede messingstænger hang det runde gulv, hvor skimlede heste, lyserøde grise og flødefarvede kaner bar børnene rundt i en salig svingetur. Fra karrusellens indre lød lirekassens venlige toner, og børnene kom og forsvandt, i promenadens lys og i skovens mørke svævede de, ud og ind, rundt og rundt, indtil klokken lød og den søde svingom var forbi.

Under et af de gamle træer stod en fattig mand og og kone med fire små børn. De så på karrusellen. De tre af børnene sendte længselsfulde blikke mod det strålende vidunder, men den mindste, en lille pige på faderens arm, lo og sang lykkelig med på lirekassens toner.

En cowboy trådte frem bag forhænget til et telt. »Ja, vær's'go' de damer og herrer. Pølser og pandekager kan medbringes!« En skare ældre kvinder kom ned over promenaden. De havde papirs-studenterhuer på hovedet og deres hår var kreppet som vissen tang.

»Ja, vær's'go' de damer«, råbte cowboyen. »De kan osse læse til student hos os, kom kun indenfor!«

Himmelen var blevet mørkere. Det begyndte at regne. Jeg kom forbi et loppecirkus der reklamerede med de yndigste loppeskønheder, men da jeg havde glemmt mine briller, søgte jeg i stedet for ly i et telt hvor der udstilledes rariteter, indtørrede indianerhoveder, søuhyrer og masker af afdøde berømt-heder.

Jeg var helt alene i teltet med de mange berømt-heder, men fra den anden side af sejldugen kunne jeg høre to fulde mænd skændes: »Ka' man ikke betale sine bajere må man hellere bli'e hjemme! ikkesandt?« foreslog den ene. Men hans belæring gjorde intet indtryk på vennen. »Har jeg nogensinde været blaj for at gi' en omgang, tør jeg spør'e? Insinere Du måske at jeg ikke er en kammerat? Vor hære bevares! Er man kommen i skoven med sådden en stodder, vor hære bevares, siger jeg bare!«

Stemmerne blev efterhånden utydeligere og jeg fik ro til at studere mærkværdighederne i teltet. Uden for var byen ved at trække bort. Karrusellens lirekasse hørtes svagt, og træernes dryppen på telttaget lød som lette, små poter der dansede hen over sejldugen til lyden af den fjerne musik.

»Mumiehoved fra ægyptisk gravkammer. Garanteret 100 % ægte« læste jeg under noget der for så vidt godt kunne være hovedet af en gammel ægypter.

»Den kinesiske djævfisk, afstøbning fra Cirkus Barnums samlinger« stod der prentet under en kulørt gipsklump med onde øjne og mange pigge. Jeg opgav disse ukontrolable sjældenheder og begyndte at kikke på voksmaskerne af berømte mænd. De lå i et par glasmontrer og var alle meget uhyggelige. De havde parykker af rigtigt hår og i deres tillukkede øjenlåg var stukket lange stive øjenvipper. Voksmaskerne var malede, men farven var enten gusten som gråt fedt eller gul og lyserød som julekonfekt. Rundt om hver maske var svøbt et hvidt gevandt af gaze, rimeligvis for at lede tilskuerens tanker ad både himmelske og hygiejniske baner. Under hvert hoved stod skrevet en lille præsentation af den afdøde.

»Den danske digter Johannes Ewald var en vilder sjæl, fyldt af levende indbildningskraft men skrantende og svag af legeme«, læste jeg under en grøngul maske, der så ud til at være en afstøbning af vor berømte Isak Dinesen.

Under et lille, lyserødt hoved stod der: »Trods de fårede træk en fremragende begavelse.« Det var vokskabinetets kunstner der indrømmede, at en eventuel mistydning i alle tilfælde ikke kunne bebrejdes den portræterede, Nicolo Machiavelli.

»Goethes ansigt«, stod der, »taler skønt stivnet, om sindets storhed«. »Luther var«, trods maskens påfaldende grågule farve »en varm og blodrig natur«, og Thorvaldsen, der unægtelig virkede lidt oppustet »var ikke nær så smuk som sine værker!«

Regnen var holdt op, det dryppede ikke mere på taget. De to fulde mænd var igen kommet nærmere, jeg hørte at de var blevet venner. Jeg forlod teltet og gik ind mellem boderne, hvor den støvede lugt var blevet afløst af en fin duft fra den våde skov.

En udråber fik lokket mig ind i et telt hvor verdens tykkeste søskendepar blev forevist. Først måtte man dog se på en tryllekunstner og derefter blev man præsenteret for en ung danserinde, et slangemenneske der lavede de mærkeligste stik og knuder på sin spinkle krop. Efter denne entremet fik vi endelig serveret selve hovednummeret, et østrigsk søskende-

par, der tilsammen vejede 822 pund. Tæppet gik til side, og der sad de begge to, i tyrolerkostume, på en naturtræshavebænk. Et halvt minut var der helt stille i teltet mens tilskuerne tilfredsstillede deres grådige nyfikenhed. De to unge vanskabninger sad uden at bevæge sig. De så ud imod publikum med et mærkeligt smil, et smil jeg kender så godt fra modeller der første gang viser deres nøgenhed, et udtryk hvis force-rede naturlighed skal være skjold for det øvrige legemes øjeblikkelige sårbarhed.

Taskenspilleren trådte frem og præsenterede søskendeparret. Han sluttede med at sige, at nu ville Freülein Barbara blotte en del af sit legeme. Med besvær kom den uformelige kvinde på benene. Hun løftede lidt op i kjolens side og vi så hendes ene ben til knæet, fra en uforståelig vinkel spidsede det, som en svampet, favntyk kegle, ned i verdens skæveste sko.

Det var et syn, ikke for guder, men for mennesker. Og publikum klappede.

Lidt efter stod jeg igen ude på Bakken. Jeg gik over imod et par skydetelte hvis indehavere råbte i munden på hinanden for at tiltrække sig nogle store skoledrenge opmærksomhed. Det ene telt var en gammeldags skydebane, skiverne var de kendte: en mølle, en løve, to elskende på en bænk osv., alt sammen med mekanik der trådte i aktivitet blot man ramte pletten, og alt sammen godt koparret af vild-

farne hagl. Foruden disse kendte skydeskiver fandtes i teltet to figurer i naturlig størrelse, en gulkrøllet dame med en tromme, og en stationsforstander fra jernbanens barndom med sin klokke. Begge de to store figurer bar trekantede hatte med pragtfuldt malede strudsfjer, og de havde umiskendelig lighed med historiske personligheder: Damen med trommen havde Marie Antoinettes træk, og stationsforstanderen lignede Frederik den Store af Prøjsen.

Det andet telt var mere moderne. Små jernflyvemaskiner steg op bag en rampe hvorpå der var malet en idyllisk by. Bag rampen var alt mørkt og gråt. I buer steg maskinerne op over byen, men hurtigt dykkede de atter ned i mørket. Man beskød dem ikke med luftbøsser men med en slags maskingeværer der sendte hele byer af hagl ind mod den dystre baggrund.

Drengene foran skydeboderne talte penge og var i vildrede med hvad de skulle vælge. Jeg genkendte dem, det var drengene ovre fra Kirsten Pils kilde. Læreren var med, han var også ved at tælle sine penge.

Mændene inde i skydeteltene kappedes om de mange ofre. Manden med flyvemaskinerne satte trunif på. »Ja, det er maskingeværer fra krigen i Korea!« råbte han. »Kom kun nærmere! skal I ikke prøve lykken med et af maskingeværerne fra krigen i Korea?« Læreren alene gik til det gamle skydetelt. Alle

drengene styrede mod det nye, og lidt efter klingrede haglene imod flyvemaskinerne der knækkede bagover og forsvandt i mørket under skytternes jubel.

Men fra teltet ved siden af lød endelig stationsforstanderens klokke. Læreren havde ramt Frederik den Store's uskyldshvide plet.

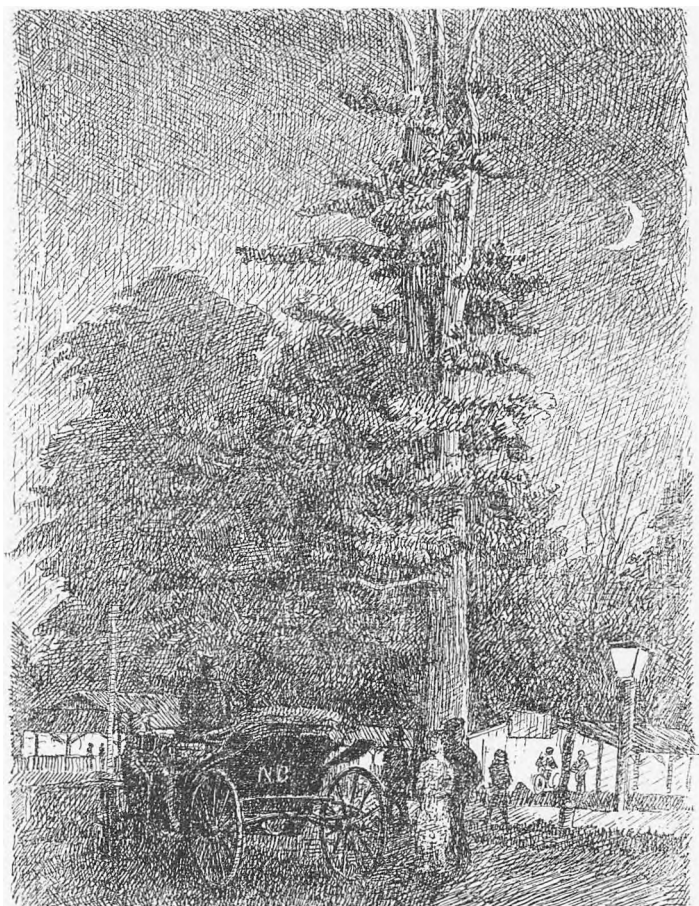
Ved gensynet med drengene og deres lærer var jeg atter kommet til at tænke på alt det jeg havde hørt om eftermiddagen. Kilden, Kirsten Pils kilde, hvordan så der mon ud nu om aftenen ovre ved kilden? Jeg måtte hen og se til det lille vandløb, nu det var mørkt. Jeg gik over pladsen hvor vejemanden,

i skjorteærmer og med sin udslukte cigarstump i mundvigen, vurderede bakkegæsternes vægt, forbi søen, over mod Kildekroen.

Ude på øen havde en skovtur slået sig ned ved de lange borde. Et stykke fra bordene, midt på en grøn plet, stod en ung mand og en pige tæt omslyngede. Uden at røre sig stod de med hovederne presset mod hinanden i et tungt kys.

Selskabet ved bordene begyndte at synge Drachmanns midsommervise, Vi elske vort Land. Lydene fra Bakken hørtes kun svagt hernede ved søen, og jeg kunne tydeligt genkende sangens ord. Pludselig huskede jeg, at det jo var Sankt Hans-aften, netop iaften var det Dyrehavsbakkens store dag, den dag der havde skabt dens berømmelse for mange mange år tilbage.

Jeg kom til at tænke på Dyrehavsbakken som den havde været og som den var nu. — Var dette mærkelige forlystelsessted i skoven mindre uskyldigt end fortidens kildemarked? Var det blevet en anakronisme på stedet, som det blev hævdet af halløjets fjender? Jeg ville ikke tro det. Harmløsheden er den samme, københavneren er den samme! tænkte jeg. Dårlighdommen findes andre steder, helt andre steder! I gamle dage var det dram og kildevand, nu er det øl og sodavand, og det bliver hip som hap. Mennesket hører nu engang til i naturen, og det er en lykke for København at den kan gøgle i en så stor og herlig skov.

Jeg gik videre og så nu kilden. Larmen og musikken hørtes kun svagt. Her var ingen trængsel som i gamle dage, kun et ungt par stod henne ved kildebrønden, ellers var her mennesketomt. Da opdagede jeg til min

store forundring, at de to henne ved kilden, havde fyldt nogle mælkeflasker med vand og stillet dem fra sig i græsset. Den unge dame var netop i færd med at fylde en flaske. Jeg anede sensation. — Var disse unge mennesker taget her ud for at drikke af kilden Sankt Hans-aften? Eller var de ved at bringe en forsyning hjem til en syg? Levede overtroen endnu?

Jeg gik nærmere. Den unge dame rettede sig og tørrede flasken af, og jeg kunne ikke dy mig for at spørge »undskyld, men ta'r De det vand med hjem?«

»Nej, ih nej,« lo hun, »men vi er jo en hel skovtur, og vi skal da ha' noget med over til det øvrige selskab!« Hun nikkede venligt til mig. Så forsvandt hun med den unge mand og flaskerne ind i skoven.

Jeg gik op ad trappen til vejen. Kapervogne var begyndt at køre folk tilbage til Klampenborg. Ved cykelstaldene var der trængsel, lygterne blinkede mellem træerne; i tusmørket hørte jeg unge mennesker le.

TEGNINGERNE AF
FORFATTEREN

★

ÆTSNINGERNE FRA
F. HENDRIKSENS REPRODUKTIONS-ATELIER

★

PAPIR FRA DE FORENEDE PAPIRFABRIKER

★

TRYKT I
NIELSEN & LYDICHES BOGTRYKKERI
(M. SIMMELKIÆR)

FOR
FORENINGEN FREMTIDEN
VED H. P. RØHDE
KØBENHAVN

1952

★

